

5de VERGADERING. — 5 DECEMBER 1901.

Behandeling van de wetsontwerpen nos. 71, 72, 81, 82, 92, 70, 80, 76, 67, 94 en 85.

5de VERGADERING.

VERGADERING VAN DONDERDAG 5 DECEMBER 1901.

(GEOPEND TE 19¹/₂ UUR.)

Ingekomen: boekwerken. — Mededeeling van benoeming van rapporteurs voor wetsontwerpen. — Kennisgeving van de benoeming van den voorzitter der Gemengde Commissie voor de Stenographie. — Verslagen over verzoekschriften. — Behandeling van wetsontwerpen.

Voorzitter: de heer van Naamen van Eemnes.

Tegenwoordig, met den Voorzitter, 40 leden, te weten de heeren:

't Hooft, van Boneval Faure, Alberda van Ekenstein, van Asch van Wijck, Godin de Beaufort, Sassen, Gleichman, Merkelbach, de Jong, Nijssingh, Pijnacker Hordijk, Welt, van Velzen, Bosch van Drakestein, Breebaart, Reekers, Fennema, Geertsema, Vening Meinesz, Kist, Rutgers van Rozenburg, Schimmelpenninck van der Oije, Hovy, van Lier, van Pallandt van Waardenburg en Neerijnen, van Swinderen, Laan, van Alphen, Regout, Fransen van de Putte, Rahusen, van Nierop, van der Does de Willebois, van den Biesen, Bultman, van Zinnicq Bergmann, Vlieland Hein, Nebbens Sterling, en Michiels van Kessenich,

en de heeren Ministers van Waterstaat, Handel en Nijverheid, van Oorlog en van Marine.

De notulen van het verhandelde in de vorige vergadering worden gelezen en goedgekeurd.

De Voorzitter deelt mede:

A. dat zijn ingekomen de volgende boekwerken:

Berichten en mededeelingen der vereeniging van leeraren aan inrichtingen van middelbaar onderwijs, 9de reeks, n°. 8; en

Bijdragen tot de statistiek van Nederland, Nieuwe volgrees X. Kiezers-statistiek 1901.

Deze boekwerken zullen worden geplaatst in de boekery der Kamer;

B. dat door de afdeelingen zijn benoemd tot rapporteurs over wetsontwerpen:

de begroting voor Nederlandsch-Indië voor 1902, en afschaffing van uitvoerrecht van indigo en koffie, de heeren Frausen van de Putte, Godin de Beaufort, van Alphen, 's Jacob en van Zinnicq-Bergmann;

voor de overige aanhangige wetsontwerpen de heeren Laan, van Asch van Wijck, van Pallandt van Waardenburg en Neerijnen, van Welderen Reingers en Nijssingh;

C. dat de Gemengde Commissie voor de Stenographie bericht heeft, dat zij den heer de Savornin Lohman benoemd heeft tot haren Voorzitter.

De heer Rutgers van Rozenburg, voorzitter der Commissie voor de verzoekschriften, brengt de volgende verslagen uit:

In handen Uwer Commissie zijn gesteld de volgende adressen:

1°. een, van de Bouwmaatschappij Nieuw Bussum, houdende verzoek tot verwerping van het wetsontwerp betreffende de onteigening voor de uitbreiding van het spoorwegstation Naarden-Bussum, door welke uitbreiding op de voorgestelde wijze het hotel van adressante met ondergang bedreigd wordt, terwijl de uitbreiding op minder kostbaren voet, op iets andere wijze uit te voeren ware;

2°. een van den gemeenteraad van Anloo en de gemeentebesturen van Havelte en de Wijk, mededeelende dat adressanten hebben kennis genomen van en zich vereenigen met een adres van het Genootschap ter bevordering van den landbouw in Drenthe, betreffende den afvoer van het Drentsche water naar zee, weshalve de Kamer verzoekt wordt het daarheen te leiden, dat zoo spoedig mogelijk maatregelen worden genomen tot beteren afvoer van het Drentsche water naar zee.

De Commissie heeft de eer voor te stellen al deze adressen ter griffie neder te leggen ter inzage van de leden.

De Kamer vereenigt zich met de voorgestelde conclusie.

Aan de orde is de behandeling van de volgende wetsontwerpen:

I. NATURALISATIE VAN T. JANSSEN (71).

II. NATURALISATIE VAN FRIEDRICH JOHANN GEORG DAHL, SOPHIE FRIEDRIKE JOHANNA WILHELMINE SCHROETER, FRITZ RINDERMANN, JOHANN HEINRICH JOSEPH AUGUST BACK, NIELS CHRISTIAN NIELSEN, ANTON JOSEPH BINDER, WILHELM MARTIN, JOHANN HERMANN GERHARD SPRICK, THEODOR KOCK, JOHANN WILHELM MÜLLER, EN CARL ANDREAS ALFRED MÜGGE (72).

III. VERHOOGING EN WIJZIGING VAN HOOFDSTUK V DER STAATSBEGROTING VOOR HET DIENSTJAAR 1901 (81).

IV. VERHOOGING VAN HOOFDSTUK V DER STAATSBEGROTING VOOR 1901 (82).

V. WIJZIGING VAN HOOFDSTUK V DER STAATSBEGROTING VOOR 1900 (92).

VI. MACHTIGING OP DE ALGEMEENE REKENKAMER TOT VEREVENING VAN EENE VORDERING TEN LASTE VAN HET DIENSTJAAR 1901 (70).

VII. BESCHIKBAARSTELLING VAN GELDEN, WEGENS VERSTREKKINGEN DOOR HET DEPARTEMENT VAN MARINE GEDAAN, VOOR DEN DIENST VAN 1901 (80).

VIII. NADERE BEPALINGEN OMTRENT VRIJDOM VAN INVOERRECHT VOOR NATRIUM-ACETAAT EN CALCIUM-ACETAAT (76).

IX. BESCHIKBAARSTELLING VAN GELDEN, WEGENS DOOR HET DEPARTEMENT VAN OORLOG GEDANE VERSTREKKINGEN, VOOR DEN DIENST VAN 1901 (67).

X. WIJZIGING EN VERHOOGING VAN HET VIIIste HOOFDSTUK DER STAATSBEGROTING VOOR HET DIENSTJAAR 1901 (94).

Deze wetsontwerpen worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

XI. VERHOOGING EN AANVULLING VAN HET IXde HOOFDSTUK DER STAATSBEGROTING VOOR HET DIENSTJAAR 1900 (85).

De beraadslaging wordt geopend.

De heer de Marez Oyens, Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid: Mijnheer de Voorzitter! In het Eindverslag dezer Kamer is een vraag omtrent dit wetsontwerp gedaan, benevens de mededeeling van een eenigszins vreemden indruk.

85. Verhoging en aanvulling van het IXde hoofdstuk der Staatsbegroting voor het dienstjaar 1900.

De vraag, die gedaan wordt, is deze: waarom deze uitgave wordt gebracht suppletoir op de begroting voor 1900 en waarom niet suppletoir op de begroting voor 1901.

De zaak is deze: In de conventie met België gesloten, betreffende den aankoop van de Belgische spoorwegen, o. a. ook van de lijn Luik-Maastricht, werd in art. 6 bepaald:

„Le gouvernement néerlandais paiera au gouvernement belge sa part contributive dans ce prix dans le délai d'une année après que cette part aura été fixée de commun accord entre les deux Gouvernements, celle-ci ne pouvant dépasser d'ailleurs trois millions de francs.”

De Kamer herinnert zich, dat de koopprijs van dezen spoorweg niet à priori was vastgesteld, maar vastgesteld zou worden in overleg tusschen beide partijen, namelijk Nederland en België.

Dat overleg nu werd gesloten in 1900. Nu is het volkomen juist, dat de betaling dezerzijds in 1901 had kunnen geschieden, maar de bevoegdheid bestond evenzeer, om haar te doen in 1900. Staande voor de keuze om in 1900 of 1901 te betalen, heeft de Minister van Waterstaat niet gehandeld eigener autoriteit, maar na raadpleging met zijn ambtgenoot van Financiën. Diensvolgens werd besloten de betaling te brengen ten laste van het dienstjaar 1900.

De Minister van Financiën meende, dat het het regelmatigst was de betaling op analoge wijze als ten aanzien van den koopprijs der Luik-Limburgerlijn is gehandeld, suppletoir op den dienst te brengen van het jaar waarin de betaling heeft plaats gehad.

De Minister van Waterstaat kon zich met die opvatting vereenigen en meende dat, aangezien de koopprijs was vastgesteld en geëffectueerd in 1900, die uitgave ook op de begroting van dat jaar moest gebracht worden.

In het Eindverslag wordt opgemerkt, dat het een vreemden indruk had gemaakt, dat in de Memorie van Toelichting over de middelen tot dekking dezer uitgave mededeelingen werden gedaan.

Tot dusverre is het echter, geloof ik, traditie geweest om, wanneer men eenigszins belangrijke uitgaven suppletoir op de begroting bracht, er eene opmerking aan toe te voegen betreffende de wijze waarop zulk een uitgave zou gedekt worden. Ook in dit opzicht evenwel is het Departement van Waterstaat te rade gegaan met dat van Financiën en ik zeg dit uitdrukkelijk met het oog op de laatste woorden van het Eindverslag, waarin er aan wordt herinnerd, dat de zorg voor het dekken van uitgaven behooren meer in het bijzonder bij den Minister van Financiën. Dit is dezerzijds niet uit het oog verloren, weshalve het aan overleg met dat Departement niet heeft ontbroken.

De heer Vening Meinesz: Mijnheer de Voorzitter! Ik had het woord gevraagd juist om mijn verwondering te kennen te geven over hetgeen in het Verslag dezer Kamer is uitgedrukt, namelijk dat een afdeling der Kamer haar bevreemding te kennen gaf over het feit „dat in de Memorie van Toelichting over aanwijzing van de middelen tot dekking dezer uitgaaf wordt gesproken”.

Intusschen kan ik thans verder van het woord afzien, na de mededeeling van Zijn Excellentie den Minister van Waterstaat. Het verheugt mij, dat ook hij meent zich te moeten houden aan een oude traditie, die, helaas, in den laatsten tijd maar al te veel verloren is gegaan, en ik vind het vreemd, dat van de zijde der Kamer daarop aanmerking werd gemaakt.

De heer van Nierop: Mijnheer de Voorzitter! In het Eindverslag over dit wetsontwerp worden twee vragen gedaan: waarom de koopsom van het Nederlandsch gedeelte der spoorweglijn Luik—Maastricht, welke men kon voorzien dat in 1901 moest betaald worden, niet op de begroting voor 1901 is uitgetrokken en: waarom, indien dit niet mogelijk was, suppletoir niet ten laste van dat dienstjaar wordt gebracht?

Het antwoord van den Minister luidt, dat de koopprijs eerst vastgesteld is geworden in 1900. Hetzij mij echter vergund op te merken, dat dit weinig ter zake doet. Men wist reeds vóór de vaststelling dat men de koopsom zou moeten betalen en kon nagaan wat zij ongeveer zou bedragen. Er wordt zelfs, zoo ik mij niet vergis, in het tractaat met België een maximum van 3 miljoen francs genoemd. Doch al zou men op de vaststelling

hebben moeten wachten, wat ik niet inzie, die vaststelling had in 1900 plaats en de post had dus nog in de begroting voor 1901 kunnen worden opgenomen.

Thans is men verplicht haar op te nemen in een suppletoire begroting; doch suppletoire begrotingen behooren naar mijn meening tot het onvermijdelijke beperkt te blijven. Wil men zich behoorlijk rekenschap geven van den staat van uitgaven, dan dienen alle uitgaven, voor zooverre mogelijk, in de begroting zelve te paraisseeren. Voor de thans gevolgde handelwijze wordt, zooals in het onderhavige geval duidelijk blijkt, het overzicht van den financieelen toestand eenigermate verduisterd.

De Minister van Waterstaat doet in de Memorie van Toelichting eenige mededeeling omtrent de middelen waardoor de uitgave zal gedekt worden. Ik lees in de Memorie van Toelichting: „Omtrent de middelen tot dekking dezer uitgave zij medegedeeld, dat het bedrag uitgetrokken onder art. 144 (Storringen op door den Staat genomen aandeelen in het maatschappelijk kapitaal der Noordooster-locaalspoorwegmaatschappij), ad f 400 000, ongebruikt zal blijven.” Er zal dus 4 ton op die wijze gevonden worden. En verder: „Of en in hoeverre de meerdere uitgaven ad f 2 085 000, zijnde het verschil tusschen het bedrag der voorgestelde verhoging en bovengenoemde f 400 000, door hoogere opbrengst der middelen zullen worden gedekt, is nog niet met zekerheid te zeggen. Vermits echter de practijk medebrengt de uitgaven voor spoorwegen te rangschikken onder die, waarvoor zoo noodig mag geleend worden, kan voorloopig een aanwijzing der middelen tot dekking achterwege blijven.”

Wij hebben dus geen zekerheid, zegt de Minister, in hoeverre de opbrengst der middelen die hoogere uitgave zal kunnen dekken. En dat zegt de Minister ongeveer op hetzelfde oogenblik waarop zijn ambtgenoot voor Financiën in de Tweede Kamer volledige mededeelingen doet omtrent den toestand van het dienstjaar 1900, en ondanks de verklaring dat er tusschen beide Ministers overleg heeft plaats gevonden. En terwijl er volgens de mededeelingen van den Minister van Financiën bijna volstrekke zekerheid bestaat dat de dienst van 1900 een klein overschot zal laten, verklaart de Minister van Waterstaat, drie dagen te voren, dat die zekerheid niet bestaat.

De heer Vening Meinesz is overigens met een beroep op een usance, die vroeger bestaan zou hebben, den Minister bijgevallen en heeft het in hem gebillikt dat hij de middelen aanwees, waaruit de aangevraagde kredieten kunnen worden gedekt. Ik heb van de traditie weinig ondervinding, doch ik heb een der oudste leden dezer Vergadering gevraagd of het traditie is bij iedere suppletoire begroting van beteekenis door den betrokken Minister de middelen te doen aanwijzen, waaruit de uitgaaf kan worden gedekt en of dit niet eer behoort tot de taak van den Minister van Financiën, die zijn oog laat gaan over de belangrijke uitgaven op de onderscheidene hoofdstukken als deelen van een geheel. En het antwoord dat ik ontving was bevestigend.

Het gemoed van den heer Vening Meinesz is echter nog al spoedig gerust te stellen, want hier geschiedt nauwelijks eenige aanwijzing. Doch hoe dit zij, de hoofdzaak, waarop ik de aandacht wil vestigen, is, dat soortgelijke uitgaven, die te voorzien zijn, op de begroting van het dienstjaar behooren en niet moeten gevoteerd worden bij suppletoire voordrachten.

De heer Vening Meinesz: Mijnheer de Voorzitter! Ik zal niet veel meer van het geduld der Kamer vergen. Ik wensch alleen te zeggen, dat ik de opmerkingen van den heer van Nierop in haar waarde laat, maar ik herhaal, dat ik de wijze waarop de zaak in het Verslag geformuleerd is toch zonderling vind.

Daar lezen wij: „Voorts werd opgemerkt, dat het een eenigszins vreemden indruk maakt, dat in de Memorie van Toelichting over aanwijzing van de middelen tot dekking dezer uitgaven wordt gesproken.” Tegen die woorden ben ik opgekomen en daarop sloeg hetgeen ik heb in het midden gebracht, nl. dat het mij verheugde, dat door den Minister de oude traditie verdedigd werd, dat het wenschelijk is, wanneer uitgaven worden voorgedragen ook de middelen aan te geven die tot dekking van die uitgaven kunnen dienen.

De beraadslaging wordt gesloten, en het wetsontwerp zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

XII. VERKLARING VAN HET ALGEMEEN NUT DER ONTEIGENING TEN BEHOEVE VAN EEN SPOORWEG VAN HET STATION KWADIJK—EDAM OVER EDAM NAAR VOLENDAM (87).

XIII. VERKLARING VAN HET ALGEMEEN NUT DER ONTEIGENING VOOR HET MAKEN VAN EENE SPOORWEGHAVEN, MET BIJBEHOORENDE WERKEN, TE HELLEVOETSLUIS, TEN BEHOEVE VAN EENE STOOMVEERVERBINDING TUSSEN HELLEVOETSLUIS EN MIDDELHARNIS EN EEN SPOORWEG VAN HELLEVOETSLUIS NAAR ROTTERDAM (88).

Deze wetsontwerpen worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

XIV. VERKLARING VAN HET ALGEMEEN NUT DER ONTEIGENING TEN BEHOEVE VAN DE UITBREIDING VAN HET STATION NAARDEN—BUSSUM (89).

De beraadslaging wordt geopend.

De heer de Marez Oyens, Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid: Mijnheer de Voorzitter! Ik lees in het Eindverslag: „Naar aanleiding van dit wetsontwerp werd de vraag gedaan, of het niet mogelijk ware geweest voor de uitbreiding van het station in quaestie eene eenigszins andere richting te kiezen, waarbij particuliere belangen minder werden getroffen en de onteigening dientengevolge minder kostbaar zou zijn, hetgeen met het oog op eventuele naasting van den spoorweg door het Rijk niet van belang ontbloomt werd geacht.”

Mijn antwoord kan kort zijn. Aan het station te Bussum is in de laatste jaren het verkeer, vooral het goederenverkeer, sterk toegenomen.

In de buurt van Bussum bevinden zich belangrijke kweekrijen. Bij Huizen is een suikerfabriek gelegen aan de stoomtram die beide dorpen verbindt, welke door de Nederlandsche IJzeren Spoorwegmaatschappij wordt geëxploiteerd. Een en ander is oorzaak, dat er aan het station te Bussum groote bedrijvigheid heerscht. Vandaar dat al sedert lang aangedrongen werd op uitbreiding van dit station. Nu wordt in het Eindverslag gevraagd of die uitbreiding niet mogelijk zou zijn naar de andere zijde.

Ik mag vragen naar welke zijde? Het plan is uit te breiden in westelijke richting. Wanneer de uitbreiding zou geschieden naar de noordzijde, zooals men wellicht verlangt, dan zou men in conflict komen met de belangen van een aantal bloeiende kweekrijen, terwijl uitbreiding naar de zuidzijde een kostbare onteigening van villa's zou veroorzaken. Bezien uit een zuiver financieel oogpunt, moet de vraag dus ontkennend worden beantwoord. Maar er is meer. Ook technische bezwaren gelden tegen uitbreiding naar de noordzijde. Dan toch zou het geheele station verplaatst moeten worden en daarmee alle los- en laad-inrichtingen. En wat wel het ergste bezwaar van alles is, in dat geval zou het station boogvormig komen te liggen in een boog met een straal van 1000 meters. En de Kamer zal begrijpen dat dit onmogelijk is voor een station met veel goederenvervoer en waar veel gerangeerd moet worden. Noch de Regeering noch de spoorwegmaatschappij hadden hiertoe hun medewerking mogen verleen.

De beraadslaging wordt gesloten, en het wetsontwerp zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De vergadering wordt gesloten.

VERBETERING.

Op bladz. 11, kol. 1, moet aan de lijst van tegenwoordige leden in de vergadering van 2 December 1901 nog worden toegevoegd de naam van den heer Rutgers van Rozenburg.

EINDVERSLAG DER COMMISSIE VAN RAPORTEURS over de ontwerpen van wet:

- 1°. tot naturalisatie van T. JANSSEN (71);
- 2°. tot naturalisatie van F. J. G. DAHL en tien anderen (72);
- 3°. tot verhooging en wijziging van het Vde hoofdstuk der Staatsbegroting voor het dienstjaar 1901 (81);
- 4°. tot verhooging van hoofdstuk V der Staatsbegroting voor 1901 (82);
- 5°. tot wijziging van hoofdstuk V der Staatsbegroting voor 1900 (92);
- 6°. houdende machtiging op de Algemeene Rekenkamer tot verevening van eene vordering ten laste van het dienstjaar 1901 (70);
- 7°. tot beschikbaarstelling van gelden, wegens verstrekkings door het Departement van Marine gedaan, voor den dienst van 1901 (80);
- 8°. houdende nadere bepalingen omtrent vrijdom van invoerrecht voor natrium-acetaat en calcium-acetaat (76);
- 9°. tot beschikbaarstelling van gelden, wegens door het Departement van Oorlog gedane verstrekkings, voor den dienst van 1901 (67);
- 10°. tot wijziging en verhooging van het VIIIste hoofdstuk der Staatsbegroting voor het dienstjaar 1901 (94);
- 11°. tot verklaring van het algemeen nut der onteigening ten behoeve van een spoorweg van het station Kwadijk—Edam over Edam naar Volendam (87);
- 12°. tot verklaring van het algemeen nut der onteigening voor het maken van eene spoorweghaven, met bijbehorende werken, te Hellevoetsluis, ten behoeve van eene stoomverbinding tusschen Hellevoetsluis en Middelharnis en een spoorweg van Hellevoetsluis naar Rotterdam (88).

Tegen deze wetsontwerpen bestond geen bezwaar.

Vastgesteld 3 December 1901.

LAAN.

VAN ASCH VAN WIJCK.

VAN PALLANDT VAN NEERIJNEN.

VAN WELDEREN RENGERS.

NIJSINGH.

EINDVERSLAG DER COMMISSIE VAN RAPORTEURS over het ontwerp van wet tot verhooging en aanvulling van het IXde hoofdstuk der Staatsbegroting voor het dienstjaar 1900. (85)

Bij het onderzoek van deze wetsvoordracht werd in eene der afdelingen, naar aanleiding van het voorgestelde art. 140bis, de vraag geopperd, waarom deze uitgaaf, welke men kon voorzien dat in 1901 moest plaats hebben, niet op de begroting voor 1901 is uitgetrokken, of, indien dit niet meer mogelijk was, suppletoir ten laste van dat dienstjaar wordt gebracht. Voorts werd opgemerkt, dat het een eenigszins vreemden indruk maakt, dat in de Memorie van Toelichting over aanwijzing van de middelen tot dekking dezer uitgaaf wordt gesproken. Behalve toch dat het niet de gewoonte is die voor elke uitgaaf in het bijzonder aan te wijzen, rust de zorg daarvoor, naar